

اقوام بیابانگردی که با فرماندهی چنگیزخان، توانستند بخش اعظم دنیای متمدن روزگاروی را اشغال کنند و امپراتوری خود را از این تا قلب اروپا بگسترانند، پس از اضمحلال دودمان چنگیزی، دوام نیاوردند. هرچند که در دیگر سرزمین‌ها، مانند هند و ایران، افرادی با تبار مغولی قدرت را در دست گرفتند و چند صباحی به فرمانروایی پرداختند، اما دیگر نشانی از فرهنگ مغولی و قدرت نظامی چنگیزی در مغولستان به چشم نیامد و مغولان، در آستانه قرن بیستم، مردمی بودند تحت سلطه حکومت‌های همسایه. شاید جالب باشد که بدانید از آن همه شکوه و قدرت، دیگر چیزی باقی نمانده بود و زادگاه چنگیز، با مردم گرفتار بیماری، گرسنگی و فقر، دایم میان شوری و چین دست به دست می‌شد. اوایل قرن بیستم بود که مغول‌ها یک پادشاهی جدید را بر مبنای نظام قبایلی خود احیا کردند. این پادشاهی مورد حمایت چینی‌ها بود؛ اما تا سال ۱۹۲۱ استقلال پیدا نکرد. با آغاز توسعه طلبی ژاپنی‌ها در منچوری و شرق چین، دولت کمونیستی شوروی که به تازگی شکل گرفته بود، به تحریک و حمایت از مغولان کمونیست پرداخت. به این ترتیب، اوایل دهه ۱۹۲۰، دولت کمونیستی مغولستان به عنوان دومین کشور کمونیستی جهان، اعلام موجودیت و استقلال کرد. اما این استقلال تا مدت‌ها به صورت کامل تأمین نشد؛ آن‌ها به لحاظ دیپلماتیک و سیاست خارجی، کاملاً وابسته به شوروی بودند. امروزه مغولستان ظاهر آکثوری مستقل است، اما نه صدایی از آن به گوش می‌رسد و نه در بازی‌های جهانی حضور فعال دارد. هموطنان چنگیزخان طی چند سده گذشته به تدریج از معادلات تاریخی حذف شده‌اند.

قهرمانان قیام مسجد گوهرشاد

با جانفشانی شخصیت‌های برجسته‌ای مانند آیات سید حسین قمی، میرزاهاشم میردامادی، یونس اردبیلی و... نقاب از چهره ضد دینی رضا شاه برداشته شد

جواد نوائیان رودسری - قیام مسجد گوهرشاد را باید نقطه عطفی در تاریخ معاصر ایران بدانیم؛ رویدادی که باعث شد شکاف میان دربار پهلوی و ملت، به ویژه در عرصه اعتقادات دینی و پایبندی به فرهنگ خودی، بیش از پیش عیان شود و این شکاف، تا پیروزی انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷، به هیچ وجه پُر نشد. هرچند قیام مسجد گوهرشاد به دلایلی، از جمله برنخاستن هدایتگران آن از میان قشر به اصطلاح نخبه و منورالفکر یک سده اخیر و عدم وابستگی آن‌ها به طایفه‌های قدرتمند و صاحب اقتدار، جایی در متون تاریخ معاصر برای خود پیدا نکرد، اما شواهد تاریخی نشان می‌دهد که نمی‌توان تأثیر و بازتاب این قیام را، در حوادث بعدی و نیز در روی گردانی مردم از رژیم پهلوی، انکار کرد. تردیدی نیست که بررسی یک رویداد تاریخی، بدون شناخت افرادی

که آن را پدیدآورده‌اند، ممکن نیست. قیام مسجد گوهرشاد نیز، نمی‌تواند از این قاعده مستثنا باشد. آن‌چه در تیرماه سال ۱۳۱۴، در مسجد گوهرشاد مشهد اتفاق افتاد، حاصل فرایندی بود که از چند ماه قبل و در پی واقعه روز ۱۳ فروردین همان سال، در شیراز آغاز شد. مخالفت آیت‌... فال اسیری با کشف حجاب و رقص دختران دانش‌آموز در یک مراسم عمومی که وزیر فرهنگ رضاشاه نیز در آن حضور یافته بود و در پی آن اعتراضات گسترده مردم در این شهر و سپس در تبریز، باعث بیداری علمای مشهد شد و سفر آیت‌... سید حسین قمی به تهران، برای صحبت با رضاشاه و وادار کردن وی به تجدیدنظر در روند غربی‌سازی لباس و فرهنگ مردم مسلمان ایران و البته، بازداشت آیت‌... در باغ سراج‌الملک شهر ری، قرعه قیام مسجد گوهرشاد را زد. با این حال، آن‌چه بیشتر

آیت‌... سید حسین طباطبایی قمی: از مراجع بزرگ شیعه در دوران معاصر بود که در ۲۶ آذرماه ۱۲۴۴ در شهر قم به دنیا آمد. او پدر بزرگ مادری امام موسی صدر است. آیت‌... قمی در فقه و اصول از شاگردان شهید شیخ فضل‌... نوری بود و افزون بر آن، افتخار تلمذ نزد آخوند خراسانی و محدث نوری را در کارنامه خود داشت. مقاومت وی در برابر سیاست‌های ضد مذهبی رضاشاه و سفرش به تهران و سپس بازداشت او در باغ سراج‌الملک، یکی از مهم‌ترین دلایل قیام مسجد گوهرشاد محسوب می‌شود. آیت‌... سید حسین قمی، در آن زمان، مرجع تقلید مردم مشهد بود و بعدها در اواخر عمر، پس از درگذشت آیت‌... سید ابوالحسن اصفهانی، مرجعیت تام یافت. وی در ۱۶ اسفند سال ۱۳۲۵ دارفانی را وداع گفت و در نجف اشرف به خاک سپرده شد.

آیت‌... سید یونس اردبیلی: از علمای مشهور مشهد و یکی از نقش‌آفرینان قیام مسجد گوهرشاد بود. وی در سال ۱۲۵۷ خورشیدی در اردبیل به دنیا آمد و بعدها در نجف اشرف، نزد آخوند خراسانی به کسب علم پرداخت و همراه با آیت‌... میرزا محمد تقی شیرازی در قیام علیه استعمار انگلیس شرکت کرد. در جریان قیام مسجد گوهرشاد، منزل شخصی آیت‌... سید یونس اردبیلی، محل برگزاری جلسات علمای مشهد برای مدیریت مبارزه با اقدامات ضد دینی رضاشاه بود.

پس از سرکوب قیام، آیت‌... سید یونس اردبیلی را بازداشت کردند و به تهران فرستادند و پس از یک ماه شکنجه و آزار، در نهایت به اردبیل تبعید شد. وی در سال ۱۳۲۰، پس از اشغال ایران توسط متفقین، به مشهد بازگشت. آیت‌... سید یونس اردبیلی در ۳۰ اردیبهشت ۱۳۳۷ دارفانی را وداع گفت و در حرم مطهر رضوی به خاک سپرده شد.

آیت‌... سیدهاشم میردامادی: از مجتهدان و علمای نامدار حاضر در مشهد، در زمان قیام مسجد گوهرشاد بود. وی پدر بزرگ مادری حضرت آیت‌... خامنه‌ای، رهبر انقلاب است و در سال ۱۲۶۴ خورشیدی در خانواده‌ای با اصالت نجف‌آبادی، در نجف اشرف به دنیا آمد. نسب او با هفت واسطه، به میرداماد، فیلسوف و دانشمند بزرگ دوره صفویه می‌رسد. میرزاهاشم یکی از علمایی بود که در قیام مسجد گوهرشاد، ضمن سخنرانی‌هایی، به سیاست‌های ضد دینی رضاشاه تاخت. درگیر و داریس از هجوم به مردم در مسجد، مأموران رژیم وی را بازداشت کردند و به صورت تبعید به سمنان فرستادند. آیت‌... میردامادی در سال ۱۳۳۹ به مشهد بازگشت و در مسجد گوهرشاد جلسات تفسیر قرآن برگزار کرد. او در سال ۱۳۴۱ دارفانی را وداع گفت و در حرم مطهر رضوی به خاک سپرده شد.

آیت‌... محمد آقازاده خراسانی: وی فرزند آخوند خراسانی بزرگ، صاحب کتاب مشهور «کفایة الاصول» است. آیت‌... آقازاده سال ۱۲۵۶ خورشیدی در نجف اشرف زاده و پس از پیروزی نهضت مشروطیت، با دستور پدر راهی مشهد شد و در این شهر، علاوه بر تدریس و اداره حوزه علمیه، به حمایت از مشروطیت پرداخت. در جریان قیام مسجد گوهرشاد، آیت‌... آقازاده تلاش کرد با گفت‌وگو و پادرمیانی، مانع از کشتار و قتل عام مردم شود، اما موفق نشد و خودش نیز، توسط مأموران رضاشاه بازداشت

و به صورت تبعید، روانه یزد شد. چند سال بعد، او را به عنوان تغییر مکان تبعید، به شهر ری آوردند؛ در آنجا، طبق شواهد و مدارک تاریخی، در سال ۱۳۱۶، به دست پزشک احمدی و با اشاره پهلوی اول، به شهادت رسید. آیت‌... آقازاده را در باغ طوطی، نزدیک حرم حضرت عبدالعظیم (ع) به خاک سپردند.

مشهور شده و مورد توجه قرار گرفته، حضور و میدان‌داری مرحوم شیخ بهلول گنابادی در این واقعه تاریخی است؛ روایتی که هرچند نمی‌توان در درستی آن تردید روا داشت، اما باعث منحصّرشدن نقل عمومی به فعالیت‌های آن مرحوم و چشم‌پوشیدن از نقش‌های نهان و آشکار دیگر شخصیت‌ها، داشته باشیم که قبل، بعد و در هنگام قیام، با پایمردی خود، نقشی مهم و اساسی را در تدوین تأثیر این رویداد تاریخی مهم ایفا کردند؛ هرچند که بخش مهمی از این قیام با همت هزاران مرد و زنی به سرانجام رسید که متأسفانه در تاریخ، نامی از آن‌ها باقی نمانده است.

چرا در دوره شاه‌عباس کسی ناهار نمی‌خورد؟

شام؛ وعده اصلی غذایی
در عصر صفویه

از آشپزهای ماهر دوره صفوی، دو کتاب یار ساله باقی مانده و به دست ما رسیده است؛ یکی رساله «کارنامه»، نوشته حاجی محمد بغدادی، آشپز دربار شاه اسماعیل صفوی و دیگری، «اماده الحیوه» نوشته نور... خان، آشپز شاه‌عباس یکم. هر دور ساله در خود، افزون بر روش طبخ غذاهای ایرانی، گزارشی از عادات غذایی ایرانیان را هم ثبت کرده‌اند که بسیار خواندنی است. طبق این گزارش‌ها، مردم عادی در دوره شاه‌عباس، دو وعده غذایی داشتند؛ یکی چاشت یا همان صبحانه و دیگری، شام. البته در برخی از مشاغل، وعده سومی را هم به وعده‌های غذایی اضافه می‌کردند که ناهار بود؛ اما ناهار خیلی جدی گرفته نمی‌شد و شاید به عنوان یک میان‌وعده به آن نگاه می‌کردند. ایرانیان نه در وعده صبحانه و نه در وعده ناهار (اگر آن را صرف می‌کردند)، اقبالی، به غذای گرم و طبخ شده نداشتند. به دیگر سخن، صبحانه و ناهار آن‌ها عبارت بود از غذای حاضری، مثل لبنیات، میوه و حیوانات مواد غذایی شیرینی مانند مربا. در عوض وعده شام، بسیار مفصل و چرب تهیه و صرف می‌شد. برای یک خانواده متوسط ایرانی در این دوره، شام ترکیبی از مواد غذایی پر حجم، مانند گوشت، برنج، گندم، حبوبات و... بود. پلوها جایگاه ویژه‌ای در وعده شام داشتند؛ قاوَر مه‌پلو (قرمه‌پلو)، بریان پلو، نرگسی پلو، لیموپلو، به لیموپلو، قَبولی به صُغ و... از انواع غذاهایی بود که برنج در آن‌ها نقش اصلی را داشت و در دوره صفوی مورد علاقه مردم ایران بود. دستورهای غذایی هر دو نویسنده رساله آشپزی در دوره صفویه، نشان می‌دهد که حجم چربی در مواد غذایی وعده شام بسیار بالا بوده است. این عادت غذایی در دوره‌های بعد به صبحانه هم تعمیم یافت و به ویژه از دوره قاجار، کله‌پزی‌ها تأمین‌کننده صبحانه لذیذ و کامل بودند.

FARJAD ROCK CANDY

نبات زعفرانی فرجاد

ارتباط با ما | ۰۵۱ - ۳۳ ۷۲ ۰۸۵۹

Contact us | 051 - 33 72 0859

www.farjadcandy.com